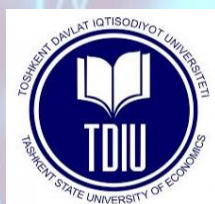

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISI OЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ
МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ RESPUBLIKИ УЗБЕКИСТАН**

**ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

**ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА
МЕНЕЖМЕНТ ВА КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВНИНГ АҲАМИЯТИ**

халқаро илмий-амалий конференцияси маъруза тезислари тўплами

**Ўзбекистон, Тошкент ш.,
2020 йил 20 май**

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ СОҒЛОМ РАҚОБАТ МУҲИТИНИ ТАЪМИНЛАНИШИНИНГ ЕТАКЧИ ОМИЛИ

Ҳозирги даврда рақамли иқтисодиёт ва у билан боғлиқ бўлган бир қанча самарадор технологиялар ҳаётимизга шиддат билан кириб келмоқда. Ҳудди шунинг учун ҳам давлат ва жамият тараққиётини янада жадаллаштириш мақсадида республикамиз раҳбарияти бир қанча муҳим қарорларни қабул қилди. Бунга мисол қилиб, Президентимиз Ш. Мирзиёевнинг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида 2020 йил — “Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили” деб эълон қилинганини келтириб ўтамиз. Ушбу Мурожаатномани нафақат жорий йилга қўлланма ва йўлланма сифатида, балки яқин ўрта муддат учун Ўзбекистоннинг тараққиёт йўлини белгилаб берувчи дастур, фундаментал аҳамиятга эга бўлган ҳужжат сифатида баҳолаш мумкин.

Таъкидлаш лозимки, Президентимизнинг “Ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2018 йил 19 февралдаги Фармони Ҳукуматимиз томонидан рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бўйича муҳим чора-тадбирлар ишлаб чиқилишига ва ҳаётга татбиқ этилишига асос бўлди.

Баъзилар рақамли иқтисодиёт нега керак ва нима беради, деб ўйлаши мумкин. Рақамли иқтисодиёт деганда, фақатгина Блокчейн (Blockchain) технологиясини ва улардан халқаро молия бозорларида фойдаланиш масалаларини ёки криптовалюталарни тушуниш керак эмас. Рақамли иқтисодиёт (Digital Economy) деганда, рақамли коммуникациялар, IT ёрдамида олиб бориладиган иқтисодиёт тушунилади. Бунда, яширин иқтисодиётга барҳам бериш воситаси сифатида ҳам қараш мумкин. Чунки биринчидан, барча операциялар электрон рўйхатдан ўтилишига, иккинчидан шаффоф бўлишига эришилади. Қолаверса, ишлаб чиқаришда янги IT технологиялар қўлланилиши туфайли маҳсулот ва хизматларнинг таннархи пасаяди. Рақамли иқтисодиётда IT ёрдамида таннархни камайтиришга, натижада оптималлашувга ва самарадорлик ошишига эришилади.

Шу билан бир қаторда, рақамли иқтисодиётнинг ижобий ва салбий томонларини ҳам кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ саналади. Рақамли иқтисодиёт ялпи ички маҳсулотни камида 30 фоизга ўстириш, коррупцияни кескин камайтириш имконини беради. Нуфузли халқаро ташкилотлар ўтказган таҳлиллар ҳам буни тасдиқламоқда. Шунинг учун Ҳукуматга икки ой муддатда рақамли иқтисодиётга ўтиш бўйича “йўл ҳаритаси”ни ишлаб чиқиш топширилади. Бу борада ахборот ҳавфсизлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

Рақамли иқтисодиётнинг иқтисодиётга таъсири

Давлатнинг рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йўлини танлаганлиги ахборот технологиялари соҳасида ва умуман, электрон ҳужжатлар айланмаси соҳасида янги йўналишлар очиб беради. «Рақамли технологиялар» томон бурилишга бутунжаҳон интернет тармоғи ва сифатли алоқанинг ривожланиши сабабчи бўлди. Оқибатда катта ҳажмдаги маълумотлар алмашилиши ва уларни тўплаш имкони пайдо бўлди, бу эса, ўз навбатида, тўпланган ахборотни қайта ишлашга, башорат қилишга, асосланган қарорлар қабул қилишга ва хилма-хил усулларда фойда олишга имкон беради.

Бунинг учун мос келувчи инфратузилма, бошқача қилиб айтганда, глобал ахборот платформалари экотизимини яратиш зарур бўлади. Бироқ бунда маълумотларни йўқотиш, бизнесни йўқотиш, иш ўринларининг қисқариши, ҳавфсизликка путур етиши rischi ва модернизация қилиш зарурати вужудга келади.

Рақамли иқтисодиётда замонавий илмий ёндашувлар ва инновациялар муҳим ҳамда устувор аҳамиятга эга бўлади. Бунда илмий сиғимкорлик юқори бўлган тармоқлар раванқ топади.

Жаҳондаги глобаллашув шароитида ташқи миграция, халқаро савдо ва капиталлар ҳаракати, туризм, хорижий инвестициялар, IT ривожланиши мамлакатларнинг иқтисодий ўсиш суръатларига таъсир этади. Янги Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар натижасида очиклик, халқаро иқтисодий-сиёсий алоқаларнинг ривожланиши юртимизда саноат тармоқларини модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш имкониятларини юзага келтирди. Бунга мамлакатимиз ташқи савдо ҳажмининг ўсишини мисол қилиб келтириш мумкин. “Электрон ҳукумат”, “Электрон бошқарув”, “Телекоммуникация”, “Интернет”, “Веб-сайт” ҳамда “Блокчейн технологияси” каби кўплаб иборалар ҳаётимизнинг ажралмас бўлагига айланди.

Блокчейн воситасида ҳужжатларни қалбакилаштиришнинг олдини олиш, бухгалтерия ҳисобини юритишни соддалаштириш, тақсимланган маълумот базаларини яратиш ва юритиш, катта ҳажмли маълумотларни сақлашни осонлаштириш, электрон ҳужжатлар тайёрлашни енгиллаштириш, визалар, паспортлар ва банк карточкаларини яратиш каби ишларни автоматлаштириш

мумкин. Келажакда блокчейн ҳаётнинг барча жабҳаларига кириб келади ва давлат бунга тайёр бўлиши керак.

Экспертларнинг фикрича, 2020 йилдан бошлаб йирик банкларнинг қарийб 30 фоизидан ортиғи ўзларининг иш фаолиятида блокчейн технологиясидан фойдаланишни бошлаб юборишди. Бунга блокчейн технологиясининг нисбатан эндигина яратилганига қарамасдан, унинг мавжуд бизнес жараёнлардаги инқилобий ўзгаришларни қамраб олгани молия бозорлари иштирокчилари орасида улкан қизиқиш уйғотганини сабаб қилиб кўрсатиш мумкин.

Хулоса ўрнида шуни айтиш лозимки, кўрсаткичлар сифатида энг аввало блокчейн тизими пул ўтказмаларининг тезкорлигини, оддийлигини, шаффофлигини ва пул ўтказмаларининг нархи пастлигини кўрсатиш мумкин. Агар криптовалюта ёки қандайдир маълумотни блокчейн орқали жўнатсангиз, бундай маълумот жўнатиш ҳақидаги хабарни ўзгартириш ёки қалбакилаштириш умуман мумкин эмас, чунки бу хабар жаҳон бўйлаб юз минглаб компьютерлар орқали тасдиқланади. Бу компьютерларда худди шу маълумотнинг минглаб нусхалари сақланади ва исталган фойдаланувчи уларни исталган вақтда кўриб ва текшириб чиқиши мумкин бўлади.

Бугунги кунда рақамли иқтисодиёт қўшимча қиймат яратишда ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда. Турли хил алгоритмлар, жараёнлар ва рақамли ахборотлар корпоратив бизнеснинг стратегик ривожланишида асосий ҳал қилувчи кучга эга бўлмоқда. Рақамли номолиявий омиллар банкларнинг рақобатбардошлигини белгилаб бермоқда ва самарадорлигига таъсир кўрсатяпти.

*В.Х. Назарова,
ст.преподаватель, ТИПСЭАД*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ МАРКЕТИНГОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ НА ГОРОДСКОМ ОБЩЕСТВЕННОМ ПАССАЖИРСКОМ ТРАНСПОРТЕ

С улучшением уровня жизни населения увеличивается его транспортная подвижность, что предопределяет повышенное внимание к вопросам совершенствования деятельности операторов рынка транспортных услуг на пассажирском транспорте. Массовая автомобилизация уменьшает долю общественного транспорта в общей структуре городского пассажирского транспорта, тем самым порождает определенные проблемы в экологии, экономики и организации инфраструктуры городов. Рост количества легковых автомобилей загрязняет окружающую среду, ухудшает мобильность больших групп людей, вследствие создания заторов и пробок на дорогах, повышает уровень шума и вибрации, увеличивает расходы на содержание и обслуживание автомобилей и т.д.

С такой же проблемой сталкивается и такой мегаполис, как Ташкент. Основной причиной снижения объема перевозок городского общественного